

Tromsø 24. januar 1987
Årsmøte i
Troms Arbeiderparti

Med forbehold om
endringer

SPERRET til
24. januar kl 1600

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

DEN POLITISKE SITUASJONEN

Samtidig med forberedelsene til Arbeiderpartiets 100-års jubileum nå i 1987, fikk vi den krevende - og utfordrende oppgave å lede landet ut av en økonomisk krisesituasjon.

Det sier mye om styrken og livskraften hos 100-åringen. Vi tar det som en inspirasjon og en tillitserklæring at det er Arbeiderpartiet man vender seg til, i krise og vanskelige tider. Gjennom vilje til reformer, til å tenke nytt og finne de beste løsningene, skal vi vise veien framover. Vår oppgave, i alle ledd av parti og fagbevegelse, er å stake ut en ny kurs.

En oppgave overskygger nå de fleste andre: Å føre landet ut av en økonomisk krise. Vi må få balanse i økonomien, legge grunnlaget for nyskapning og vekst. Ikke minst i distriktene, slik at det er pessimismen og ikke menneskene som flytter ut.

På terskelen til sosialdemokratiets neste århundre skal vi også gå løs på den utfordrende oppgaven å reformere velferdssamfunnet. Bare slik kan vi trygge det. Vi skal finne løsninger på de nye hverdagsproblemene - for småbarnsfamiliene, for de unge boligsøkende, for de eldre, for de som tar utdanning. Vi skal sette nytt søkelys på fordelingspolitikken, på levekår og grunnlaget for vekst og fremgang.

Iqjen skal vi gjøre krisetid til reformtid. Vi skal ikke stirre oss blinde på problemene, men lete frem de nye mulighetene.

1. mai-parolen i fjor var - "Tid for reformer". Demonstrasjonsdagen falt sammen med regjeringsskiftet, som var utløst av den økonomiske krisen og av handlingslammelsen på borgerlig side. Da forsøkte man å stemple oss som uansvarlige. Det var ikke råd til reformer.

Men hva har de økonomiske problemene vist ? Jo, at krisetid er reformtid. I skattepolitikken, i fordelingspolitikken, i næringspolitikken, i distriktspolitikken.

Da må vi på alle områder reise spørsmålet om vi bruker ressursene på en best mulig måte. Er de fleste pengene der problemene er størst? Er de der hvor fremtidsmulighetene er best ? Er vi bundet opp i ordninger som skulle løse 50- og 60-års problemer ? Det er den eneste måten vi kan bruke for å skape ny giv, sikre handlefrihet for å skape en ny og bedre hverdag.

Trangere økonomi setter enda større krav til oppfinnsomhet, til en rettferdig fordeling og til en mest mulig fremtidsrettet bruk av ressursene. Da er det enda viktigere hvilke verdier som ligger til grunn for prioriteringene.

Valg av verdier er av særlig betydning i denne landsdelen. Her merkes det raskt når samfunns ansvar for bosetting og levekår svekkes, og næringsliv og samfunnsutvikling overlates markedskreftene alene.

Det var da også bakgrunnen for at nettopp denne landsdelen så sterkt understreket behovet for en ny politikk ved siste valg.

Det dreier det seg om trygghet for den enkelte, om gode oppvekst- og livsvilkår. Men det dreier seg også om å bevare livsgrunnlag og bosetting i en del av Norge og av Europa der livsvilkårene er særpregede og utsatt. Vi vil miste viktige deler av vår kultur om bosettingen i Nord-Norge blir svekket.

Nå kreves det vilie til politisk ansvar, og vilie til samarbeid. Det kreves evne til å gripe de muligheter vi har.

De skritt som tas i dag er med på å bestemme utviklingen langt inn i 1990-årene. Regjeringsansvaret har gitt oss større muligheter til å prege det norske samfunnet og til å ivareta viktige verdier og mål.

Mye er endret siden mai måned, og nye muligheter er skapt. Det er Arbeiderpartiets program og prioriteringer som nå danner tyngdepunktet.

Høyres angrep på fellesforbruket er blitt avvist. Dette var et viktig underliggende tema bak regjeringsskrisen i 1986.

Høyres alternativ var å svekke grunnlaget for fellesforbruket gjennom større fradragmuligheter og mindre skatteinntekter, til tross for fallet i oljeinntektene. Deres alternativ var ensidige kutt på offentlige budsjetter, økt rente i Husbanken, økte matvarepriser og lavere u-hjelp.

Regjeringen har i all hovedsak fått flertall for en ny politikk, en ny kurs. Det gjelder i fordelingspolitikken. Skatteopplegget har fått en klart utjevneende virkning mellom høye og lave inntekter og smutthull i skattesystemet er tettet igjen.

Vi har maktet å sikre velferdssamfunnet i en vanskelig tid. Kommunenes og fylkenes økonomi er skjermet mot nedskjæringer.

Det er lagt et nytt grunnlag for å motvirke flyttestrømmen og igjen skape vekst og optimisme i distriktene.

Vi har bidratt til nyskaping og omstilling i fastlands-Norges næringsliv gjennom en økt satsing på forskning, utdanning. Vi har bedret studiefinansieringen.

Vi har også fått plass til reformer som forlenget svangerskapspermisjon, og vi har lagt grunnlaget for at barnehageutbyggingen kan økes.

Vi har bragt i havn Trollavtalen. Her er det lagt ned et betydelig arbeid fra Regjeringens side, hvor vi lykkes med å få istand en avtale med store perspektiver, økonomisk, næringspolitisk og utenrikspolitisk.

Vi har lagt en kurs som har fått flertall i Stortinget, og som betyr at de som har mest må bære de tyngste bøkene.

Også i utenrikspolitikken har det vist seg at det er mulig å skape flertall for en fremtidsrettet kurs.

Arbeiderpartiet har stått for en klar avspenningslinje og Regjeringen har fått støtte for en aktiv politikk for nedrustning. Innenfor NATO-samarbeidet har vi lagt vekt på å fremme norske holdninger og synspunkter, slik de er utformet gjennom en bred debatt i de senere år, og nedfelt i innstillingen om sikkerhet og nedrustning og innstillingene om romvåpen.

Arbeidet for å forhindre et våpenkappløp i verdensrommet står helt sentralt. Derfor er ARM-avtalen en hovednøkkel, ikke minst etter den dystre utvikling når det gjelder SALT-avtalen. Vår oppgave er å følge opp en aktiv linje for tilbakeholdenhet, dialog og grunnlag for avtaler mellom øst og vest.

Økonomi

Det er ingen vei utenom de virkelige problemene, uansett hvor ubehagelig de måtte være. Jobben å rette opp svakhetene, den må vi gjøre sammen.

Den økonomiske krisen har bygget seg opp over flere år. Vi har som nasjon brukt og bruker langt mer enn vi produserer. Vi har kjøpt langt mer fra utlandet enn det vi greier å selge til utlandet. Vi har levd på forskudd, lånt til import og et skjevt fordelt privat forbruk, og skjøvet regningen foran oss.

I tillegg har vi mistet store oljeinntekter.

Vi har startet oppryddingen, lagt om kursen og tatt de første skritt ut av problemene. Men fortsatt gjenstår mye.

Skal vi løse de grunnleggende problemene som gjør oss så utsatte, krever det felles innsats. Derfor legger Regjeringen så stor vekt på en rettferdig fordeling og en bedre balanse mellom utvikling i de sentrale strøk og i distriktene.

De siste 10-15 årene har vi internasjonalt mange eksempler på land som har hatt liknende økonomiske problemer. Mange land valgte å løse slike problemer ensidig ved å stramme til den økonomiske politikken. På den måten klarte de - som de måtte - å redusere importen og pris- og kostnadsveksten. Men hva var prisen? Masse-arbeidsledighet.

En slik linje er ikke akseptabel for oss. Men, dette er samtidig en holdning som krever noe av oss - og som vi må ta konsekvensene av.

Vi må velge en annen vei. Vi må velge en linje hvor vi kan bedre konkurranseevnen, dempe prisstigningen og bedre utenriksøkonomien uten å gå veien om masse-arbeidsledighet.

Skal vi unngå en situasjon der vi ikke har noe alternativ til en langt mer hardhent tilstramning, er det da helt nødvendig at alle er med på det skippertak som nå må tas.

Underskuddet i utenriksøkonomien gjør det helt nødvendig at vi får større vekst i vårt konkurranseutsatte næringsliv - de bedriftene som produserer for eksport eller konkurrerer med utenlandske varer i Norge.

Skal vi make dette, må det gjøres en ekstrainsats på mange felt. Vi må få til en bedre produktivitetsvekst og en bedre utnyttelse av kapitalutstyret og arbeidskraften på alle nivåer, både i privat og offentlig virksomhet. Det må gjøres større innsats for fornyelse, forskning og utvikling.

Men vi kommer heller ikke bort fra det faktum at vårt næringsliv er avhengig av å hevde seg i konkurransen med bedrifter i land som har en langt lavere kostnadsvekst enn vi, og som godtar høy arbeidsledighet som et ledd i å oppnå dette.

Det er dette som gjør det helt nødvendig å lykkes med å få til et inntektspolitisk samarbeid.

Norges "økonomiske regnskap" er i stor ubalanse og vi har store underskudd i driftsbalansen med utlandet. Den høye renten er nå det mest synlige utslag av den grunnleggende skjevhet som har utviklet seg i vår økonomi. Slik blir det også nye sider ved vår økonomiske situasjon som etter hvert settes i sentrum for

oppmerksomheten. Nå er det renten. Det er her de grunnleggende økonomiske problemene nå gir seg de tydeligste og direkte negative utslag.

Vi løser ikke de virkelige problemene i økonomien hvis vi ikke er klar over hvordan de enkelte delene påvirker hverandre, og gir de økonomiske helhetsvirkningene. Symptomene må fjernes ved å fjerne den grunnleggende ubalanse i økonomien. Det er dette arbeidet vi har tatt fatt på.

Hvis vi hadde unnlatt å leve så sterkt på forskudd de siste par årene, og hadde fått til mer i skatteomleggingen, ville vi heller ikke hatt et så høyt rentenivå.

Da vi hadde høye oljeinntekter og store overskudd i utenriksøkonomien, var ikke valutasisuasjonen noe problem i denne forbindelse. Situasjonen var den motsatte av hva den er nå:

Det høye rentenivået i Norge gjorde at det faktisk var for mange som ønsket å plassere sine midler i Norge. Det måtte treffes tiltak for å motvirke for stor kapitalinngang til landet.

Nå er situasjonen at vi er tvunget til å ha en høy rente for å få nok kapitalinngang til å dekke det store underskuddet i utenriksøkonomien.

Så spør man hvorfor Arbeiderpartiet tidligere kunne foreslå at renten ble satt ned.

Svaret er at årsakene til det høye rentenivået ikke er de samme nå, og at mulighetene for å styre renten heller ikke er de samme.

Det er Regjeringens mål at renten må ned. Det høye rentenivået bidrar til økte boutgifter, det er en belastning for kommuner og fylker og det er en bremse på investeringene i næringslivet.

Ingen ville være gladere enn jeg, hvis problemet med den høye renten kunne løses ved at Regjeringen vedtok det. Da ville vi selvfølgelig gjort det.

Men hvis vi skal få til en varig rentenedgang, må vi handle ut fra virkeligheten slik den er i dag. Og i dagens virkelighet er det ikke mulig å bare sette ned renten uten å riskere nytt press mot kronen, med etterfølgende devaluering - og vi ville ikke har kommet nærmere en løsning av de grunnleggende problemene i norsk økonomi.

Derfor må rentenedgangen skje ved å fjerne årsakene til dagens høye nivå.

Det som kan gi grunnlag for en varig nedgang i rentenivået, er en grunnleggende bedring av norsk økonomi slik at tilliten til vår økonomi og den norske krona gjenreises. Her er det tatt viktige skritt gjennom budsjettopplegget for 1987.

De neste viktige skritt ligger i et inntektspolitisk samarbeid som kan sikre et moderat inntektsoppgjør - og i en videre omlegging av vårt skattesystem.

De urettferdige virkningene av rentefradraget har stått i sentrum for det reformarbeidet som har skjedd, og vil være blant de sentrale spørsmål også i det fortsatte arbeid.

Ulikhetene blir i år mindre, og det blir mindre lønnsomt spesielt for de med særlig høye inntekter å ta opp store lån.

Men forskjellene må utjevnes enda mer. Kan vi håpe at også andre partier er seg sitt ansvar bevisst når det kommer til de avgjørende beslutninger og vedtak i skattepolitikken? For det er jo ikke akkurat noen mangel på krav og uttalelser om at man ønsker et lavere rentenivå. Spørsmålet er om man vil virkemidlene. Og da kreves det: Vilje til reformer.

*

Vi står altså nå i den situasjon at vi av nasjonaløkonomiske grunner har et tvangsmessig høyt rentenivå.

Det er ikke mulig - uten store skadevirkninger - å få til en generell og betydelig nedgang i rentenivået på helt kort sikt. Det rammer alle med lån - også de med dårlig økonomisk ryggrad.

Det spørsmålet vi da må stille oss er: Hva kan vi i denne situasjonen gjøre for å dempe virkningen for de som rammes hardest? Kan vi gjøre noe for at de kan slippe noe av den børa vi nå i fellesskap må bære?

Boligpolitikken de siste årene har i betydelig grad forsterket problemene for unge som skal stifte bo for første gang. Både boligpriser, takster og renter har økt. Her står vi fortsatt foran en stor oppgave som både partiet og Regjeringen har satt høyt på dagsorden.

Utfordringen er å få til en omfordeling til fordel for de unge familiene som etablerer seg. Men da må vi se i øynene at vi som er etablerte må være med og gjøre dette mulig. Dette dreier seg om solidaritet mellom generasjonene.

I Arbeiderpartiets programarbeid var vi opptatt av dette problemet. Det kom til uttrykk gjennom punktet om å gi unge som etablerer seg med egen bolig for første gang mulighet for et særskilt boliglån på 100 000 kroner.

Selv i den vanskelige økonomiske situasjonen vi nå er i, vil Regjeringen legge vekt på tiltak for å hjelpe de unge familiene inn på boligmarkedet. Vi arbeider nå konkret med forslag til bedre ordninger nettopp på dette området.

På det møtet Regjeringen hadde med bankene understreket vi bl a dette problemet. Også bankene har et betydelig medansvar i situasjonen. Også de har et betydelig spillerom for egne handlinger innenfor de rammer som settes av myndighetenes og Norges Banks virkemidler.

Det er derfor viktig at også bankene bidrar til det felles løft som nå er nødvendig. Heller ikke de kan velte alle kostnadsøkinger over på sine låntakere. Også de har i denne situasjonen et særlig ansvar for å drive effektivt og med minst mulig kostnader. Også de har et ansvar for lånevilkårene, bl.a. for boliglån og for unge familier som etablerer seg.

På møtet ga bankene uttrykk for vilje til å medvirke, og at de er innstilt på å skjerme boliglån og finne nye ordninger som

gjør vilkårene lettere for unge i etableringsfasen. Regjeringen vil med kraft følge opp dette, slik at bedre ordninger faktisk blir etablert. Vi har allerede sett at dette er begynt å virke. Det er gledelig å se at flere banker etter møtet har annonsert lavere rente på boliglån, spesielt for de unge.

Utviklingen av rentenivået framover vil også ha stor innvirkning på mulighetene for å lykkes med et inntektspolitisk samarbeid. Samtidig er det ingen tvil om at utfallet av vårens inntektsoppgjør vil ha stor betydning for våre muligheter til å få lavere rente i tiden framover.

Det er forståelig at partene i arbeidslivet legger vekt på hvordan renten nå utvikler seg når de nå skal ta stilling til inntektsoppgjøret. Vi er altså i den situasjon at dagens høye rentenivå gjør det vanskeligere å få til et moderat inntektsoppgjør - samtidig som det er slik at uten et moderat inntektsoppgjør blir det vanskeligere å få renten ned.

Det hviler derfor et stor ansvar på alle parter og alle aktører som er med å påvirke utviklingen av renten framover. Alle må nå bidra på en måte som gjør at vi kan unngå nye renteøkninger. Da kan vi sammen greie det som nå er den viktigste oppgaven: Å bryte kostnadsspiralen.

Får vi til et slikt samarbeid om en nøktern linje i inntektsoppgjøret, og en vilje fra de politiske partiene til å ta nye løft i reformarbeidet, kan vi få en lavere prisstigning mot slutten av året, ned mot 5 %. Og vi kan oppnå det fall i rentenivået som må være viktig for oss alle.

Det vil bety en styrking av vårt næringsliv. Det vil bety større konkurransevne og lettelser i familiebuðsjettene.
Distriktspolitikk

I 1985 hadde 80 av 90 kommuner i Nord-Norge befolkningsnedgang. Utflyttingen som igjen har skutt fart i 80-årene i Nord-Norge understreker mer enn noe annet behovet for en ny giv i distriktspolitikken.

Finnmark har nå færre innbyggere enn i 1970. Her i Troms fikk 20 av 25 kommuner nedgang i folketallet i 1985. Vi

ser den samme utvikling også i andre distrikter, i vestlandsfylkene og i innlandsfylkene.

Distriktenes andel av landets befolkning sank like mye de to siste årene som på de foregående 10. Det viser at en sterk satsing på en langt sterkere vekst i det private forbruket enn i det offentlig forbruk, virker sentraliserende.

De regionene som nå har opplevd utflytting, er de samme som ikke har fått del i den sterke sysselsettingsveksten vi har hatt den senere tid. Selv om vi for landet under ett har et stramt arbeidsmarked, er det betydelige regionale forskjeller med til dels stor ledighet enkelte steder.

I årene som kommer står vi derfor overfor betydelige utfordringer i distriktpolitikken. Vi må være klar over at selv en målsetting om å opprettholde bosettingsmønsteret er et ærgjerrig mål, og krever en kraftig økning av innsatsen i distrikts- og regionalpolitikken.

Men her som på andre områder må vi spørre oss om de virkemidlene vi har brukt er tilstrekkelige eller om vi i lys av de nye utfordringene må utvikle nye.

Regjeringen gikk løs på de distriktpolitiske oppgavene allerede ved de økonomiske tiltakene i juni i fjor og fortsatte omleggingen i det økonomiske opplegget for 1987. Satsingen kan oppsummeres i 5 punkter:

1. Vi må bygge opp kompetansen i distriktene, både i bedriftene, i skoleverket og gjennom regionale kompetansesentra.
2. Vi må skape nye arbeidsplasser.
Kvinnenes arbeidsmuligheter må vies vesentlig større oppmerksomhet enn før, også innenfor de tradisjonelle næringene.

3. Vi må mobilisere lokale krefter og gi kommuner og fylker mulighet til å drive tiltaksarbeid og næringsutvikling ut fra lokale muligheter og forutsetninger.

Ett ledd i dette er den omlegging av den industrielle veiledningstjeneste som Regjeringen arbeider med. Den vil bli organisert slik at hvert fylke får et større ansvar og derved bedre mulighet til å samordne tiltakene på fylkesplan. Blant annet vil veiledningstjenesten for industrien i Nord-Norge bygges om slik at distriktskontorene legges ned og erstattes av et tilskudd til hvert fylke.

Avdelingen i Narvik vil bli gjort om til et eget teknologisk senter for landsdelen.

4. I den samlede økonomiske politikken vil det bli lagt vekt på målsettingen om en best mulig regional balanse. Byggeboomen for blant annet forretningsbygg har i en periode skapt overoppheting i Oslo-området. Skal vi sikre fornuftig ressursbruk til beste for hele landet, må vi ha mot til å bremse i pressområdene når det er nødvendig.
5. Primærnæringene vil fortsatt spille en viktig rolle i distriktene. Fordelingene av de samlede næringsoverføringene må derfor justeres med sikte på å oppnå den best mulige effekt for den regionale utvikling.

De siste par ukene har vi fått en debatt om overføringene til landbruket. Jeg er blitt spurt om hvem som har rett, partisekretæren, landbruksministeren eller lederen for Stortingets landbrukskomite, Asbjørn Sjøthun? Svaret er: De har rett alle sammen.

Partisekretør Thorbjørn Jagland har rett når han sier at også jordbruksnæringen må akseptere en nærmere vurdering av størrelsen på overføringene, og at det kritisk må sees på om midlene blir brukt på en slik måte at de gir den beste fordelingsmessige og distriktpolitiske virkning.

Landbruksminister Gunhild Øyangen har rett når hun sier at store forandringer ikke kan skje på kort sikt. Og Asbjørn

Sjøthun har selvfølgelig rett når han sier at vi må passe på at dette ikke går ut over Nord-Norge.

Inntektsmålsettingen for jordbruket bygger på prinsippet om en inntekts- og levekårsmessig likestilling mellom bøndene og industriarbeiderne. Dette vil fortsatt bli lagt til grunn som et hovedprinsipp. Prinsippene i inntektsmålsettingen setter også krav til jordbruket om effektivitet i produksjonen. Kravene til effektivitet skal økes over tid. Ved behandlingen av jordbruksoppgjøret i 1986 ble det forutsatt at effektivitetskravene skal gjennomgås og vurderes ved oppgjøret i år.

I den vanskelige økonomiske situasjonen vårt land befinner seg i må alle bidra til å rette opp norsk økonomi. Det gjelder også landbruksnæringen. Men landbruket er ikke spesielt utvalgt med sikte på tilstramming. Det er i dag bred politisk enighet om at statsstøtten til næringslivet, herunder jordbruket, er for stor. Alle støtteordninger må derfor gås nøye gjennom for å se hvordan vi kan bruke pengene bedre, bl a for å oppnå en bedre distriktsprofil.

Det er et problem at en så stor del av støtten går til de sentrale strøk av landet, og at vi har fått et meget høyt og kostbart investeringsnivå.

La meg understreke at inntektsoverføringer til landbruket er nødvendig for at næringen skal ivareta sine oppgaver, bl a som ledd i en samlet distriktpolitikk. Vi vil legge vekt på å forsterke de distriktpolitiske virkemidler i landbrukspolitikken, og videreføre prinsippene fra jordbruksoppgjøret i 1986. Det er grunn til å satse sterkere på vekstnæringene i landbruket, som skogbruk, pelsdyrnæring og bygdeturisme, - ikke minst ut fra behovet for sysselsetting i distriktene.

Bevilgningene over jordbruksavtalen er nå vel 10 milliarder kroner. Det er derfor nødvendig å øke effektiviteten i bruken av midlene og gjennomføre tiltak som fører til innsparinger. Dette arbeidet er i gang. I den vanskelige økonomiske situasjonen vi

har, er det avgjørende å føre et slikt effektiviseringsarbeide videre med stor kraft. Jeg håper jordbruksorganisasjonene vil bidra aktivt til en fremsynt utvikling.

*

Statsbudsjettet for 1987 kombinerer økt satsing i distriktpolitikken med omlegging av virkemidlene. Den distriktpolitiske pakken på 320 millioner kroner betyr en økning på 20% i forhold til 1986. Til sammenligning økte de distriktpolitiske virkemidlene med bare 3 og 5% de to foregående år under den borgerlige regjering, i en periode hvor den økonomiske situasjon var en helt annen og inntektene langt større.

Den regionale utviklingsbevilgningen økte meget betydelig. Tilskudd til bedriftsutvikling er også sterkt prioritert, blant annet med 70 millioner kroner til kommunale næringsfond.

Det er et spesielt bekymringsfullt trekk at kvinnene i stor grad flytter ut. I 70-årene ga veksten i offentlig sektor plass for 150 000 nye kvinner i arbeidslivet. Svært mange av disse gikk inn i deltidsarbeid. Nye undersøkelser viser at kvinnene i større grad nå søker heltidsarbeid, også de som er småbarnsmødre. Vi regner med at arbeidstidsforkortelsen fra nyttår vil forsterke denne utviklingen, spesielt innen de tjenesteytende næringer.

Det som i dag kan betegnes som en jenteflukt fra distriktene kan vi bare snu hvis vi skaffer jentene et arbeidstilbud der de bor.

Men det er også nødvendig å underbygge arbeidsmulighetene for kvinner gjennom en utbygging av de kommunale servicetiltak som barnehager og kulturtilbud. Dette vil være viktige innslag i distriktpolitikken i siste halvdel av 80-åra. Kampanjen "Bygg barnehager" retter seg like mye mot distriktskommunene som bykommunene.

På statsbudsjettet for 1987 er det også øremerket midler som skal gå til tiltak overfor kvinner. Av bedriftsutviklingstilskudd er det øremerket 15 millioner kroner og av midlene til kommunalt tiltaksarbeid er 5 millioner kroner satt av til et tiltaksprosjekt rettet mot kvinner i ett av fylkene i Nord-Norge, sannsynligvis Troms.

Privat tjenesteyting er en næring i sterk vekst og det dreier seg i stor utstrekning om arbeidsplasser for kvinner. Veksten er likevel svært skjevt fordelt og derfor er det viktig at distriktene er offensive i forhold til denne næringen. Vi ser også hvordan den sterke forbruksveksten har skapt behov for tjenester i byene, mens distriktene sliter med en uforholdsmessig liten del av vekstnæringene og med et næringsliv som står i fare for å sakke akterut rent teknologisk.

Det er i år derfor bevilget 20 millioner kroner til en tiltaksplan for privat tjenesteyting i distriktene. Programmet er nå under arbeid, og vil omfatte flere satsingsområder, blant annet informasjonsteknologi og de nye tjenestene, service og varehandel, miljø og velferd, senter- og områdeutvikling.

Regjeringens distriktspakke var første skritt i dreiningen av innsatsen mot mere effektive virkemidler i distriktspolitikken. Dette er en linje som er en viktig del av vår samlede politikk for fordeling, fornyelse og vekst.

Som alle i denne forsamlingen vet vil det alltid være nær sammenheng mellom distriktspolitikk og kommuneøkonomi. Det er også bakgrunnen for at Regjeringen allerede i mai ved fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett for 1986 signaliserte at en på tross av behovet for betydelige innstramminger ville opprettholde aktivitetsnivået i kommunesektøren. Dette fulgte vi opp i budsjettet for 1987.

Når det så gjelder fordelingen mellom ulike fylker og kommuner, vil dette alltid være omstridt. Noen er godt fornøyd, andre synes de har fått for lite. Slik er det også i Troms.

Fordelingen mellom kommunene har de siste par årene vært ekstra vanskelig på grunn av den sterke veksten i skatteinntektene som vi vet slår ulikt ut for ulike kommunetyper. I 1987 har vi dessuten en betydelig omlegging av skattesystemet som vi enda ikke helt kjenner fordelingsvirkningen av. Av den grunn tok også Regjeringen i forbindelse med framleggelsen av statsbudsjettet det forbehold at vi kan komme tilbake til dette spørsmålet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i mai.

Et annet forhold er at vi nå går inn i det andre året med det nye inntektssystemet. Ingen systemer er perfekte, og vi må være åpne for å endre systemet hvis det viser seg å gi utilsiktede fordelingsvirkninger. Regjeringen vil derfor til våren legge fram en Stortingsmelding om erfaringene med inntektssystemet, og også komme med forslag til hva som eventuelt bør endres på bakgrunn av de erfaringene som er gjort.

Det er Regjeringens hensikt å få et rettferdig inntektssystem som fullt ivaretar det forhold at enkelte kommuner har dårligere skattegrunnlag enn andre, og at enkelte kommuner er klart dyrere å drive enn andre.

Fiskeriene

Selv om det er behov for ny næringsvirksomhet/nye arbeidsplasser i distriktene, vil fortsatt primærnæringene være en hjørnestein i distriktspolitikken. Derfor må også fiskerinæringen se det som et ansvar å stimulere til at kvinnene kan arbeide på alle områder og alle nivåer. I første omgang må kvinnene vite at det er muligheter for dem også i denne næringen. At det er interessante oppgaver å ta fatt på, og at det ikke finnes kjønnsmessige begrensninger lenger.

Også næringen selv må være klare over at dersom vekstpotensialet i fiskeriene skal utnyttes, må kvinnene komme aktivt med. Vi ser lyspunkter på dette området. Blant annet her i byen. I Institutt for fiskerifag ved Universitetet i

Tromsø er nesten halvparten av studentene kvinner. Det er ikke tilfeldig at dette er skjedd. Det er en målbevisst innsats fra Instituttets side som ligger bak. Jeg er glad for at man har lykket. Det lover godt for fiskerinæringen, og det lover godt for utviklingen på kysten.

1986 ble totalt sett et godt år for fiskeriene. Et langsiktig arbeid med å bygge opp igjen viktige fiskebestander begynte å gi resultater, og markedssituasjonen utviklet seg tilfredsstillende. Samtidig var det noen områder i fiskerinæringen som hadde til dels store problemer. I år regner man med at denne utviklingen vil fortsette: Torskefiskeriene som har størst betydning for Troms ser ut til å oppnå minst like gode resultater som i fjor, mens den såkalte silde-sektoren fortsatt vil slite med råstoff- og markedsproblemer.

Ser vi på framtidsutsiktene under ett for fiskerinæringen, synes de å være lyse. I årene framover vil det stort sett være gode ressurser å høste av. Verdens matvareorganisasjon FAO har gjort beregninger som viser at det blir knapphet på fisk fram mot århundreskiftet. Dette viser at det er gode muligheter for næringen.

Det gjøres også store framskritt innenfor havbruk. Her har vi til nå bare sett begynnelsen på en ny og viktig del av fiskerinæringen. Alt dette har samlet gitt næringen troen tilbake. Det at det igjen er optimisme i fiskerinæringen, er kanskje det viktigste utgangspunktet for en utvikling som kan gi ny vekst på kysten. De muligheter som finnes, må man nå utnytte.

En viktig målsetting for fiskerinæringen er at den skal bidra til å opprettholde sysselsetting og bosetting på kysten. Særlig i Nord-Norge har fiskeriene hatt avgjørende betydning for en rekke byer og bygder.

For mange fartøyer og for mange industribedrifter som skal foredle fisken vil likevel føre til at lønnsomheten totalt sett blir dårligere, for ressursene må jo deles mest mulig rettferdig. Regnestykket er i virkeligheten enkelt. Jo flere

som skal dele en begrenset ressurs, jo dårligere må uthvutte bli for den enkelte. Og med svak lønnsomhet vil det ikke være mulig å modernisere flåten og industrien slik at man får den rekruttering som er nødvendig. Et annet og viktig forhold er at overkapasiteten øker støttebehovet i fiskeriene. Det er det ingen som ønsker. Næringen og myndighetene kan være uenige om mangt, men vi har felles målsetting om å gjøre næringen mest mulig selv bærende.

Regjeringen har satt i verk flere tiltak for å utvikle fiskeriene. Det er på årets statsbudsjett større avsetninger til forskning enn tidligere. Forskningen er selve grunnlaget for videre utvikling. Bare bedre kunnskaper og større kompetanse kan sikre dette. Det er på dette området blant annet lagt vekt på å utvikle fiskeriforskningen i Nord-Norge ved å etablere en havbruksstasjon i Tromsø. Samtidig har den tradisjonelle fiskeriforskningen fått bedre kår, og det er øremerket mer midler til satsningsområdene oppdrett og bioteknologi.

Fiskebåtfinansieringen er forbedret. Det er åpnet for en større totalramme for finansiering av fiskebåter, og Statens Fiskarbank har fått retningslinjer som betyr at over halvparten av rammen skal gå til Nord-Norge. Det siste er for øvrig i tråd med et vedtak som ble gjort på siste landsmøtet i Norges Fiskarlag.

Det er stor interesse for nyinvesteringer i fiskerinæringen i dag. Det har sammenheng med den forbedrede økonomiske situasjonen i næringen. Men vi kan ikke slippe alt løs, og si fritt fram for enhver som ønsker å investere i nye fartøyer. Det ville føre til en investering i overkapasitet. Vi ville få en ekspansjon mot lavere lønnsomhet. Jeg tror ingen ønsker en slik utvikling. Det vi må få til er en balansert fornying av flåten. Det kan vi bare oppnå dersom det settes målsettinger for utbyggingen, og rammer som regulerer omfanget av investeringene.

Et annet ledd i arbeidet med å fornye flåten i Nord-Norge er tildelingen av 26 nye konsesjoner for småtråling. Jeg har forstått at dette har ført til diskusjon i næringen. Men de nye konsesjonene er en del av regjeringens tiltak for å styrke kyststrøkene i den nordligste landsdelen. Kystflåten vil få bedre muligheter, og foredlingsindustrien vil kunne få jevnere råstofftilførsel. Bosettingen på kysten av Nord-Norge er helt avhengig av fiskeindustrien. De ansatte i denne industrien tilhører lavlønnsgruppene. Det minste de må kunne kreve er at alt settes inn for at råstofftilgangen til bedriftene blir tilfredsstillende, slik at de slipper permitteringer av den grunn.

Oljen

Fallet i oljeprisene har også ført til en lavere letevirksomhet og bidratt til at de forhåpninger som er knyttet til oljevirksomheten utenfor Nord-Norge ikke er innfridd.

Regjeringen vil iverksette tiltak for å sikre en viss boreaktivitet. Det er også nødvendig hvis vi skal ha forhåpninger om å gjøre funn i årene som kommer.

Målet er å opprettholde et letenivå på minimum 6 boringer i året. Det vil imidlertid kunne bli økt interesse for boreaktivitet i nord når nye områder kan åpnes for letevirksomhet.

Aktuelle felt her er Barentshavet Syd, Troms II, Troms III og den sydlige del av Finnmark Vest. På grunn av Petroleumslovens krav om at konsekvensutredninger skal være gjennomført før åpning, kan dette tidligst skje i 1988-89. Sannsynlig borestart vil da bli i 1990. Det er meningen at Regjeringens vurdering av de konsekvensutredninger som nå foretas vil bli lagt frem i en bredt anlagt letemelding i løpet av 1989.

For å stimulere leteaktiviteten har Regjeringen redusert prisen på Oljedirektoratets seismikkpakker, og det er allerede lyst ut tre strategiske blokker. To av disse skal tildeles

sammen med de øvrige 11.runde-blokkene i månedsskiftet februar/mars, mens den siste vil bli tildelt senere i vår.

Det arbeides videre med en mer omfattende strategi for å møte de utfordringer den reduserte leteaktiviteten har skapt.

Jeg regner med at tildeling av strategiske blokker også etter 1987 er et tiltak som kan bli aktuelt. På bakgrunn av at det ikke er funnet olje, er det viktig å kunne bruke et slikt virkemiddel. Dette er nødvendig for å øke mulighetene for drivverdige funn i nord og for å bedre det generelle informasjonsgrunnlaget.

Tildeling av strategiske blokker kan bare skje etter at Stortinget har gitt sitt samtykke. Strategiske blokker er heller ikke noe alternativ til den naturlige fremgangsmåten ved åpning av nye områder - kun et supplement. Regjeringen tar sikte på å drøfte om en skal be Stortinget om fullmakt til å kunne tildele inntil 6-8 nye strategiske blokker i Barentshavet 1988/89. Dette vil i disse årene også kunne gi en boreaktivitet på seks hull pr. år.

Av andre sentrale emner som vil bli drøftet i den kommende Stortingsmelding om petroleumsvirksomheten, vil jeg særlig trekke fram spørsmålet om helårsboring. Jevn aktivitet gjennom hele året vil kunne sikre stabile arbeidsplasser ved de baser som allerede er etablert.

Det vil i meldingen også bli gitt bred plass til å vurdere hvilke betingelser som må være oppfylt for at de allerede påviste gassreserver på Tromsøflaket kan utnyttes. I denne sammenheng er det nedsatt et offentlig utvalg med representanter fra landsdelen, oljeselskapene og Oljedirektoratet. Utvalget har blitt bedt om å framlegge en foreløpig rapport innen 1. mars 1987, slik at konklusjonene kan trekkes inn i Olje- og energi-departementets grunnlagsmateriale. Det er grunn til å tro at de nærmeste år vil gi oss et realistisk bilde av oljesektorens framtidsmuligheter i nord.

Frihetsdebatt/helsevesen

Vi trenger nytenkning og nyskapning, ikke bare i næringslivet, men på alle områder innen privat og offentlig virksomhet. Vi må bruke utstyr og bygninger på en måte som gir oss mer igjen for det som er investert. Vi må se på mulighetene for å løse opp bindingen mellom arbeidstid og åpningstid. Det kan ikke bare gi oss økt effektivitet og produktivitet, men også større fleksibilitet og en lettere hverdag.

Vi må sette det enkelte mennesket i sentrum og trekke alle med for å utløse nye krefter, nye ideer og nye initiativ. Vi når lengst når alle er med og får yte sitt. Det gjelder i den enkelte bedrift, på det enkelte kontor - og det gjelder vårt samfunn som helhet.

For Arbeiderpartiet vil det alltid være en sentral målsetting å skape et samfunn som gir større frihet og nye muligheter for enkeltmennesket. Da er fordelingspolitikken og velferdspolitikken sentral.

Den generelle velferdspolitikken er en bærebjelke i vårt velferdssamfunn. Utbyggingen av fellesskapsløsningen - fra barnehage og skole til helsevesen og eldreomsorg - har bygget på den prinsipielle holdning av det er behovene som skal styre tilbudene. Det er den eneste mulige utgangspunkt hvis vi skal sikre en rettferdig fordeling av de tilbud og den service samfunnet skal yte den enkelte, og sikre trygghet ved sykdom og alderdom..

Men vi må stadig spørre: Dekker vi behovene godt nok? Yter vi de tjenester folk spør etter og har behov for. For det er den enkeltes behov som må være utgangspunkt for de tjenester vi skal yte. Derfor må offentlig sektor fornye seg og tilpasse tilbudene til det folk spør etter.

Vi må også være åpne for nye typer fellesskapsløsninger.

Vi satser på en annen linje enn den borgerlige regjeringens spesielle privatiseringkampanje. Vi ønsker å forbedre de offentlige tilbudene gjennom effektivisering og nytenkning. Vårt arbeid tar blant annet sikte på et konkret handlingsprogram for statlig sektor.

Innenfor helsevesenet har vi allerede tatt en rekke viktige initiativ for å bedre kapasiteten og fjerne flaskehalsene.

Ved to sykehus - her i Tromsø og i Volda - skal vi se nærmere på hvordan disse forholdene er med på å begrense sykehusenes muligheter for rasjonell drift. Prøveprosjektet vil omfatte både sykehusets indre liv og forholdet til omverdenen. Det vil gå på ledelses- og samarbeidsformer innad og på samarbeidet med kommunehelsetjenesten. Sykehusene skal fristilles så langt det er mulig i forhold til det fylkeskommunale regelverk.

Den viktigste målsettingen med forsøkene er å få bedre resultater, både på den enkelte avdeling og sykehuset som helhet.

Det er på en slik måten vi kan bedre effektiviteten i helsevesenet, utnytte investeringene bedre og angripe køene, samtidig som vi sikrer at retten til helsetjenester ikke gjøres avhengig av økonomi og geografi.

Vi har allerede sett av dette er en linje som nytter. Ved flere sykehus er køene og ventetiden kuttet ned gjennom bruk av bedre utstyr, gjennom nytenkning og et bedre samarbeid over avdelings- og faggrenser.

Men - selv om vi kan oppnå mye på denne måten, må vi også være forberedt på å bruke en større del av vår nasjonale inntekt i årene som kommer til helseformål. Det er nødvendig på grunn av de nye muligheter som medisinen gir og fordi vi får et økende antall eldre.

Jeg vil igjen minne om at norsk helsevesen ikke bare er blant verdens beste - men også blant de rimeligste. Vi bruker en langt mindre del av vår nasjonale inntekt til helsetjenester enn mange andre land.

I vårt land må vi se det som en forpliktelse å motarbeide køene, sikre en høy standard og likeverdige tilbud. Vi må satse på den utvikling og de muligheter som kan hjelpe syke til å bli friske, eller som kan gi våre eldre trygghet og et rikere liv.

Dette er ett eksempel på hvordan vi må arbeide på alle områder, ikke bare på helsesektoren. Dypest sett er dette grunntaken bak hele vår Frihetskampanje. Hvordan kan vi organisere samfunnet slik at vi øker den enkeltes frihet og velferd ?

Vi er inne i noen vanskelige og krevende år etter en periode med store oljeinntekter, da vi la for liten vekt på fremtiden og de krav den stiller.

I denne situasjonen er det også grunn til å minnes ordene til briten Rutherford: "Vi har ikke mere penger, da blir vi nødt til å tenke".

Vi må hjelpe hverandre til å gjøre tingene bedre, samarbeide for at summen av vår innsats skal bli større.

Frihetsdebatten er et viktig redskap for å finne nye svar på dagens og framtidens utfordringer. Jo flere som deltar i den, jo bedre grunnlag får vi for å trekke opp de nye linjene i politikken. Til nå har frihetsdebatten vakt stor interesse og aktivitet både i og utenfor Arbeiderpartiet. Vi skal sørge for fortsatt debatt om de neste temaene frihetsdebatten skal ta opp.

Frihetsdebatten skal også prege vår politikk fram mot kommune- og fylkestingsvalget til høsten. Det som skjer i kommuner og fylker har direkte tilknytning til de spørsmålene frihetsdebatten tar opp. Det er her mange byråkratiproblemer må løses. Det er her behovet for bedre service og tilgjengelighet må dekkes. På den måten blir frihetsdebatten konkret. Spørsmålene den reiser knytter seg mye til problemer folk møter i hverdagen.

Arbeiderpartiets utfordring ligger nettopp der.